

В. С. Лесюк,
аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних
відносин, Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8370-6513>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.23.74

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

V. Lesiuk,
Postgraduate student of the Department of Economics and International
Economic Relations, Poltava State Agrarian University

ECONOMIC EFFICIENCY OF LOGISTICS ACTIVITIES IN AGRARIAN ENTERPRISES

У статті досліджено теоретичні аспекти логістичної діяльності в аграрних підприємствах та здійснено оцінку економічної ефективності логістичної діяльності в аграрних підприємствах. Розроблено системну модель організації управління логістичною діяльністю в аграрних підприємствах. Головна роль в моделі відведена досягненню цілей, в залежності від здійснюваних виробничих процесів, внаслідок чого цілі можуть бути більш структуровані у відповідності до деталізації складових елементів. Досліджено логістичну систему, згідно з якою ефективність логістичної діяльності аграрних підприємств залежить від успішності взаємодії матеріальних, фінансових та інформаційних потоків. Розроблено концепцію управління плануванням діяльності машинно-тракторного парку та автопарку в залежності від рівня управління, що дозволить більш ефективно перерозподіляти ресурси. Обґрунтовано виробничі процеси машинно-тракторного парку та автопарку, які належать до логістичної діяльності аграрних підприємств, що створить умови для управління логістичною діяльністю в залежності від характеру роботи. Розроблено методику оптимізації логістичних операцій машинно-тракторного парку та автопарку, яка полягає в контролі за економічними показниками по утриманню та експлуатації машинно-тракторного парку та автопарку, перетворенні облікового механізму в інструмент управління з метою сприяння раціональному використанню ресурсів за допомогою регулювання для забезпечення максимальної ефективності діяльності. Машинно-тракторний парк та автопарк є основними складовими забезпечення логістичної діяльності аграрних підприємств, адже завдяки їм відбувається механізація та автоматизація виробничих процесів. Повне забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств можливе лише при взаємодії трьох головних складових: тракторів, комбайнів та вантажних автомобілів. Одним із шляхів удосконалення та підвищення рівня економічної ефективності логістичної діяльності в аграрних підприємствах є поліпшення структури управління та обслуговування техніки.

The article examines the theoretical aspects of logistics activities in agrarian enterprises and evaluates the economic efficiency of logistics activities in agrarian enterprises. A system model for organizing the management of logistics activities in agrarian enterprises has been developed. The main role in the model is assigned to the achievement of goals, depending on the ongoing production processes, as a result of which the goals can be more structured in accordance with the detailing of the constituent elements. The logistics system has been studied, according to which the efficiency of logistics activities in agrarian enterprises depends on the success of the interaction of material, financial and information flows. The concept of managing the planning of the activities of the machine and tractor fleet and the vehicle fleet depending on the level of management has been developed,

which will allow for a more efficient redistribution of resources. The production processes of the machine and tractor fleet and the vehicle fleet related to logistics activities are substantiated, which will create conditions for managing logistics activities depending on the nature of the work. A methodology for optimizing the logistics operations of the machine and tractor fleet and the vehicle fleet has been developed, which consists in monitoring the economic indicators for the maintenance and operation of equipment, turning the accounting mechanism into a management tool in order to promote the rational use of resources through regulation to ensure maximum efficiency. The machine and tractor fleet and the vehicle fleet are the main components of ensuring the logistics activities of agrarian enterprises, since they mechanize and automate production processes. Full provision of the economic efficiency of agrarian enterprises is possible only with the interaction of three main components: tractors, combines and trucks. One of the ways to improve and increase the level of economic efficiency of logistics activities in agrarian enterprises is to improve the structure of management and maintenance of equipment.

Ключові слова: економічна ефективність, логістична діяльність, машинно-тракторний парк, автопарк, аграрні підприємства.

Key words: economic efficiency, logistics activities, machine and tractor fleet, vehicle fleet, agrarian enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Діяльність аграрних підприємств тісно пов'язана з логістикою. Водночас для аграрних підприємств України характерним є неефективне використання логістичної складової, внаслідок чого підвищуються витрати на виробництво, зменшується якість та збільшується ціна продукції.

Головним завданням організації логістичної діяльності підприємств є підвищення економічної ефективності управління виробничими процесами, які складаються з матеріальних, фінансових та інформаційних потоків. При цьому центральну роль під час виробництва продукції займають процеси матеріальних потоків. Машинно-тракторний парк та автопарк є рушійними силами матеріальних потоків та основними складовими логістичної діяльності аграрних підприємств, адже долучаються до виробництва, транспортування, зберігання, обробки та переробки продукції. Завдяки машинно-тракторному парку та автопарку відбувається механізація та автоматизація виробничих процесів.

Тому важливим на сьогодні є забезпечення економічної ефективності логістичної діяльності аграрних підприємств шляхом оптимізації логістичних операцій машинно-тракторного парку та автопарку. Це можна здійснити за допомогою дослідження економічних показників по утриманню та експлуатації машинно-тракторного парку та автопарку, а також висунення рекомендацій щодо нових механізмів управління логістичною діяльністю з метою сприяння раціональному використанню ресурсів аграрних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню логістики на аграрних підприємствах присвячені наукові праці таких вчених, як: Вініченко І. І. [1], Колодійчук В. А. [2], Носань Н. С. [3], Потапова Н. А. [4], Ржепішевська В. В. [5]. Однак багато питань, що

стосуються економічних особливостей логістики аграрних підприємств розглядаються зазвичай поверхнево та залишаються недостатньо вивченими. Так, ефективності аграрних підприємств в контексті логістики присвячені дослідження різних науковців, серед яких: Глазун В. В., Ковбаса О. М. [6]; Гуторов О. І., Прозорова Н. В. [7]; Демиденко Л. М. [8]; Дідур Г. І. [9]; Макаренко Н. О. [10]. Разом із цим саме економічний аспект ефективності здійснення логістичної діяльності аграрних підприємств потребує подальшого ґрунтовного дослідження, адже цьому питанню приділена незначна кількість наукових праць.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження та обґрунтування теоретичних аспектів організації логістичної діяльності аграрних підприємств, а також оцінка економічної ефективності задля визначення рекомендацій щодо покращення логістичної діяльності аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Правильно організована логістика ґрунтується на ефективному використанні ресурсів, які визначають можливості підприємства. Важливість удосконалення логістичної діяльності аграрних підприємств полягає у створенні раціонального організаційного механізму на різних ієрархічних рівнях системи управління.

В Україні агрологістика перебуває на початковому етапі розвитку. Разом з тим у розвинених країнах світу — США, Канаді, Західній Європі, Австралії та інших — давно оцінили високу ефективність використання логістичних підходів в агробізнесі. Сьогодні в багатьох країнах Європейського Союзу урядові структури беруть на себе ініціативну роль при впровадженні логістичних підходів у діяльність аграрних підприємств [5, с. 102].

Усвідомлення реальної величини логістичних витрат підприємства, логістичне планування, контроль й аудит зумовлюють актуальність логістики, які можна віднес-

Рис. 1. Системна модель організації управління логістичною діяльністю аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

ти у список пріоритетних завдань топ-менеджменту. З огляду на позитивний світовий досвід сьогодні необхідно також цілеспрямовано створити умови для проведення логістичного аудиту, професійної оцінки незалежною стороною стану логістичної діяльності підприємства, дослідження матеріальних та супутніх потоків, тобто аналіз функціонування складників ланцюгів постачання "постачання — виробництво — збут", враховуючи стосунки з постачальниками і споживачами, планування, документообіг, логістичну інфраструктуру, контроль якості та відповідність витрат на логістику реаліям підприємства, локальному ринковому середовищу і стану галузі [6, с. 174].

Основним підходом до визначення економічної ефективності логістичної системи є системний підхід. Його реалізація передбачає оцінку економічного ефекту від логістичної діяльності для всіх учасників логістичної угоди на шляху руху матеріального потоку від виробництва до кінцевого споживача з урахуванням їх суперечливих економічних інтересів, а також облік сукупних логістичних витрат протягом усього логістичного циклу. Ефективність або неефективність логістичних рішень на виробництві, окремих логістичних операцій, пов'язаних з перетворенням матеріального потоку, оцінюється з точки зору досягнення мети функціонування

ще. Використання інновацій разом із вдосконаленими інформаційно-комунікаційними технологіями забезпечує потенціал для такого прогресу. Однак для повноцінних інновацій потрібно вдосконалити традиційний підхід до управління логістичною діяльністю аграрних підприємств.

Автором розроблено системну модель організації управління логістичною діяльністю аграрних підприємств (рис. 1).

Головна роль в наведеній моделі організації управління логістичною діяльністю відведена досягненню цілей, в залежності від здійснюваних виробничих процесів, внаслідок чого цілі можуть бути більш структуровані у відповідності до деталізації їх складових елементів, що буде виражатися в ієрархічній будові виробничого процесу. Тобто запропонована модель передбачає, що бажаний результат діяльності можна досягнути шляхом раціонального використання ресурсів підприємства у виробничих процесах, що означає для машинно-тракторного парку та автопарку раціональне завантаження, відповідне енергозбереження, забезпечення паливно-мастильними матеріалами, ведення контролю за рівнем витрат по його експлуатації та загальному формуванню оптимальних витрат на виробництво продукції.

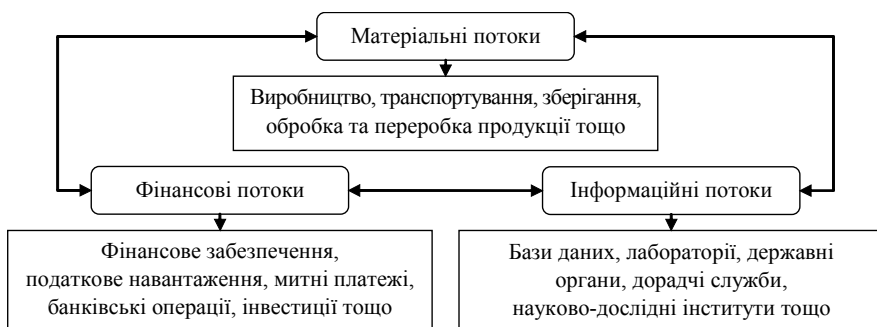

Рис. 2. Логістична система аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

логістичної системи і зростання загальної ефективності [9, с. 19].

Відповідно до системного підходу усі складові логістичної системи є взаємозв'язаними. Характерною особливістю даного підходу є оптимізація функціонування логістичної системи в цілому, а не кожного її елемента. При цьому різноякісні елементи логістичної системи одночасно є сумісними [3, с. 75].

Для забезпечення економічної ефективності логістичної діяльності аграрних підприємств важливим є їхнє технічне забезпечення. Це стосується передусім машинно-тракторного парку та автопарку. Впровадження нових технологічних рішень використання машинно-тракторного парку та автопарку дозволяє підвищити їх ефективність, а також зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

Ефективність логістики на підприємствах різних форм власності визначена синергетичними складовими, що виникають у результаті поєднання процесів постачання, виробництва та збуту в єдиний ланцюг управління. Даний процес відображується в зміні характеристик запасів, обслуговуванні замовлень, тривалості операційного циклу та ін. Логістичний підхід в управлінні поєднаний перш за все з елементами оптимізації повних витрат, розмір яких впливає на кінцевий результат діяльності підприємства [4, с. 42].

Визначення ефективності логістичної діяльності аграрного підприємства є одним із ключових завдань як для дослідження поточного стану логістичної системи, так і для формування логістичної стратегії аграрного підприємства. Важливе значення дослідження ефективності як із наукового, так із практичного погляду полягає у формуванні дієвої сукупності індикаторів стану логістичної системи. Така сукупність індикаторів необхідна аграрним підприємствам для побудови механізмів управлінських впливів на елементи логістичних систем [10, с. 99].

Ефективність логістичної діяльності аграрних підприємств залежить від успішності функціонування їхньої логістичної системи, яка поєднує матеріальні, фінансові та інформаційні потоки (рис. 2).

Центральне місце в системі логістики відіграють процеси руху матеріального потоку, необхідними умовами існування якого є, по-перше, наявність певної (достатньо значної) кількості об'єктів (елементарних одиниць продукції, сировини, товарів тощо), над якими виконуються певні дії, що забезпечують їх рух у просторі та часі (логістичні операції), по-друге, виконання цих дій протягом достатньо тривалого періоду часу на засадах неодноразовості самого виконання даних дій, в результаті чого процеси переміщення зазначених об'єктів набувають повторюваності, циклічності, систематичності, системності [11, с. 112].

Результативність функціонування логістичної системи залежить від досконалості економічного механізму функціонування останньої. Під економічним механізмом логістичних систем аграрних підприємств розуміємо комплекс специфічних форм і важелів, взаємодія яких забезпечує функціонування логістичних систем та ефективність управління ними, що в подальшому виведе підприємство на вищий рівень розвитку й закріпить його положення на ринку. Необхідність формування механізму управління логістичною системою підприємства випливає з того, що він дає змогу швидко реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища за рахунок урахування великої кількості факторів і наявності необхідної кількості потрібної інформації [7, с. 34].

Застосування концепції логістики до процесів виробництва дозволяє з максимальною ефективністю використати потенціал системного підходу, що створює передумови стійкого розвитку підприємств. З іншого боку, зростання конкуренції на вітчизняному та зарубіжному ринках, розширення номенклатури продукції, збільшення її обсягів вимагає пошуку нових конкурентних переваг, що зумовлює прагнення до нових управлінських рішень [1, с. 13].

Автором розроблено концепцію управління плануванням діяльності машинно-тракторного парку та автопарку аграрного підприємства (рис. 3).

Варто виділити логістичну складову формування системи управління машинно-тракторним парком та автопарком. Саме тому не менш важливе значення для удосконалення системи управління машинно-трактор-

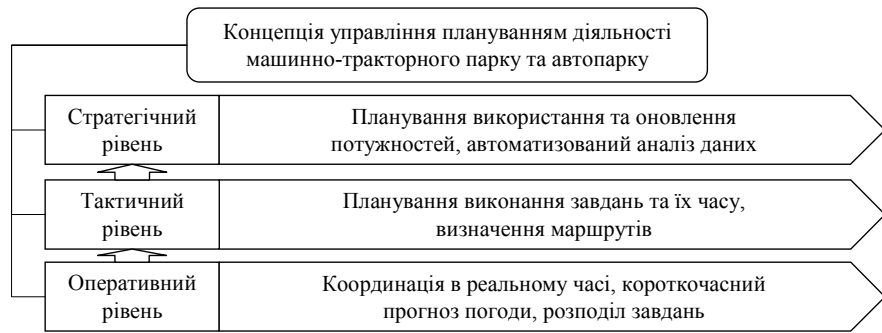

Рис. 3. Концепція управління плануванням діяльності машинно-тракторного парку та автопарку

Джерело: авторська розробка.

ним парком та автопарком відіграє логістичний менеджмент. Він полягає в процесі планування, контролю та реалізації виробничих потоків, шляхом досягнення максимальної ефективності використання наявних ресурсів.

Однією з основних проблем на шляху розвитку логістичної інфраструктури підприємств аграрного сектору є обмеженість їхньої діяльності фінансовими ресурсами. Для більшості аграріїв джерелами надходження коштів є доходи від реалізації виробленої продукції та надання послуг, запозичення коштів банківських установ, програми державної підтримки [12, с. 189].

Зважаючи на високий рівень інформатизації економіки, використання смартфонів підвищує ефективність використання ресурсів аграріїв, зокрема у таких напрямках: моніторинг транспортних засобів; відстеження та контроль водіїв; супровід і підтримку вантажу. Застосування технологій GPS-моніторингу допомагає в режимі реального часу здійснювати моніторинг рухомого майна аграріїв та мати змогу оперативно відреагувати на суттєві відхилення від плану [3, с. 75].

Впровадження логістичного менеджменту важливе для забезпечення економічної ефективності. Особливості логістичного підходу реалізуються шляхом зміни пріоритетів виробничого процесу. На перший план в такому випадку виходить не продукт, а сама логістична операція. Таким чином, регулювання самих поточкових процесів логістичної системи дозволяє знаходити нові можливості для покращення показників економічної діяльності підприємства.

Логістичний менеджмент сприяє швидкій адаптації підприємства до динамічного ринкового середовища, що особливо важливо для аграрної сфери, зважаючи на високу залежність від мінливих кліматичних умов, загострення конкуренції, соціально-економічних трансформацій. Оптимізація матеріальних, фінансових та інформаційних потоків на всіх етапах постачальницької, виробничої та збутової діяльності підприємства забезпечує впровадження сучасних технологій вирощування, зберігання та транспортування продукції; зростання її обсягу; технологічне оновлення господарської діяльності аграріїв [3, с. 75].

Поєднання різних заходів у логістичному менеджменті створює умови для ефекту синергії, адже до заходів з логістики машинно-тракторного парку та автопарку можна віднести не лише транспортування, проте і контроль за фінансовим забезпеченням, контакти з державними органами та дорадчими службами, застосування науково-технічних розробок тощо.

Рис. 4. Основні логістичні операції машинно-тракторного парку

Джерело: авторська розробка.

Особливості логістичного підходу в управлінні реалізуються через зміну пріоритетів господарської діяльності. Головну роль при цьому відіграє не продукт, а процес у формі потоку. Регулювання поточкових процесів, їх перетворення й інтеграція є формою управління, яка перевершує традиційні, як за рівнем творчого потенціалу, так і за ефективністю кінцевих результатів завдяки можливості відшукувати значно більше резервів для покращення показників діяльності та кращим умовам реалізації стратегії тотального управління якістю [6, с. 175].

Автором досліджено виробничі процеси аграрних підприємств, серед яких варто виділити операції машинно-тракторного парку, які належать до логістичної

ональному використанню ресурсів за допомогою регулювання для забезпечення максимальної ефективності діяльності. Існує потреба оптимізації логістичних операцій, надання їм кількісної оцінки та економічного обґрунтування з метою забезпечення економічної ефективності підприємства.

Автором сформовано методика оптимізації логістичних операцій машинно-тракторного парку та автопарку (рис. 5).

Для ефективного аналізу та прогнозу фінансово-економічної діяльності аграрних підприємств необхідно створювати й застосовувати логістичні системи, які базуються на сучасних апаратно-програмних засобах, інформаційних технологіях, розподіленій обробці даних у мережах, на використанні економіко-математичних методів і моделей, систем підтримки прийняття рішень та експертних систем, на базі яких формуються стратегії підприємства з урахуванням прогнозу їх діяльності. Економічно доцільним є впровадження в практику організації економічних взаємовідносин у аграрних підприємствах елементів логістики та створення логістичних центрів, що дозволить у значній мірі оптимізувати матеріальні, фінансові та інформаційні потоки, сировинну та збутову зони, ефективно координувати діяльність усіх учасників економічних взаємовідносин [13, с. 46].

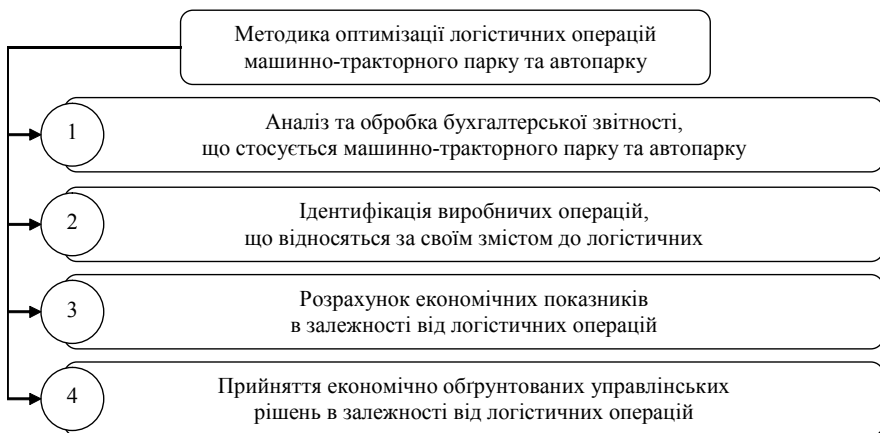

Рис. 5. Методика оптимізації логістичних операцій машинно-тракторного парку та автопарку

Джерело: авторська розробка.

Отже, основою використання логістичного менеджменту для забезпечення економічної ефективності є оптимізація витрат матеріальних та фінансових ресурсів шляхом використання інформаційних. Тому на підприємствах доцільно запровадити централізоване інформаційне забезпечення руху матеріальних потоків, виокремити в бухгалтерській звітності показники функціонування машинно-тракторного парку та автопарку, забезпечити контроль за фінансуванням в залежності від логістичних операцій, регулярно проводити оцінку економічної ефективності логістичних операцій тощо.

Для успішної організації логістичної діяльності на аграрних підприємствах необхідно створити ефективний механізм її управління. На сьогоднішній день комплексна механізація виробничих процесів створила умови для широкого впровадження нових методів виконання робіт. Це означає не тільки збільшення кількості техніки, підвищення рівня механізації виробничих процесів, а й у першу чергу істотні якісні зміни у процесі виробництва, що виражається у економічній ефективності аграрних підприємств.

Матеріально-технічна база підприємств і ступінь її використання справляє значний вплив на ефективність виробництва. Процес удосконалення й розвитку матеріально-технічної бази може відбуватися екстенсивним шляхом нарощування потенціалу основних фондів та інтенсивним — через поліпшення ефективності їх використання [2, с. 112].

Машинно-тракторний парк та автопарк є основними складовими забезпечення логістичної діяльності аграрних підприємств, адже завдяки їм відбувається механізація та автоматизація виробничих процесів.

Оцінка економічної ефективності машинно-тракторного парку та автопарку спрямована, щоб визначити потенційні можливості та недоліки, сформулювати перелік заходів щодо вдосконалення їхнього використання.

Для визначення показників оцінки ефективності логістичної діяльності доцільно використовувати фінансові показники логістичної діяльності, зокрема логістичні витрати, а також техніко-експлуатаційні, часові та інші показники. Будь-яка оцінка ефективності має проводитись порівняно з визначеними цільовими показниками, які закріплюються на стратегічному рівні в загальногосподарській і логістичній стратегії, а також мають обґрунтоване значення [10, с. 100].

Використовуючи метод ланцюгових підставнок проаналізовано ефективність використання тракторів та визначити вплив факторів на зміну загального обсягу виконаних тракторним парком робіт у досліджуваному ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" (табл. 1).

Таблиця 1. Показники впливу факторів на зміну обсягу виконаних тракторами робіт у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2015–2019 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення (+; -) 2019 р. від 2015 р.
	2015	2016	2017	2018	2019	
Середньорічна кількість ум. ет. тракторів, од.	72	71	75	75	75	3
Кількість відпрацьованих днів одним трактором	82,53	90,29	91,37	80,88	80,88	-1,65
Коефіцієнт змінності	1,340	1,370	1,300	1,360	1,180	-0,160
Середня тривалість зміни, год.	7,5	7,7	7,9	7,5	7,4	-0,1
Виріботок на один трактор, ум. ет. га	1,485	1,351	1,276	1,712	1,754	0,269
Річний обсяг тракторних робіт, ум. ет. га	71405,4	70789,5	68272,7	81668,0	72077,2	671,8

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

Виконавши розрахунок впливу факторів на зміну обсягу виконаних тракторами робіт у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" здійснено оцінку отриманих результатів (табл. 2).

Таким чином, у 2019 р. порівняно з 2015 р. загальний обсяг виконаних тракторами робіт збільшився на 671,8 ум. ет. га, не зважаючи на зменшення відпрацьованих машино-змін на 858 та скорочення середньої тривалості зміни на 0,1 год. виробіток на один трактор у 2019 р. зріс на 0,269 ум. ет. га (18,1 %).

Під час вирощування сільськогосподарської продукції важливе місце займає безпосереднє збирання врожаю, адже від нього залежить кількість

Таблиця 2. Результати розрахунку впливу факторів на зміну обсягу виконаних тракторами робіт у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2015 – 2019 рр., ум. ет. га

Фактори	Значення
Загальна зміна обсягу виконаних тракторним парком робіт	671,8
у тому числі середньорічна кількість еталонних тракторів	20972,0
кількість відпрацьованих днів одним трактором за рік	-1846,9
коефіцієнт змінності	-10809,6
середня тривалість зміни	-1062,9
середньогодинний виробіток на один трактор	-6580,7

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

Таблиця 3. Показники впливу факторів на тривалість збирання зернових культур у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2019 р.

Показники	План	Фактично	Абсолютне відхилення (+; -)
Середньорічна кількість комбайнів, од.	10	9	-1
Зібрана площа зернових культур, га	3749	3749	-
Коефіцієнт змінності	1,350	1,290	-0,060
Середня тривалість зміни, год.	7,9	7,7	-0,2
Середньоденний виробіток на один комбайн, га	1,786	1,832	0,046
Цілоденні простой на один комбайн	2	3	1
Кількість днів збирання зернових культур	35	37	2

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

Таблиця 4. Результати розрахунку впливу факторів на тривалість збирання зернових культур у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2019 р., дні

Фактори	Значення
Загальна зміна тривалості збирання зернових культур	2
у тому числі площа збирання зернових культур	4,4
середньорічна кількість комбайнів	4,4
коефіцієнт змінності	2,0
середня тривалість зміни	1,2
середньогодинний виробіток на один комбайн	-1,2
цілоденні простой на один комбайн	-8,8

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

Таблиця 5. Показники впливу факторів на зміну обсягу вантажообороту в ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2015–2019 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення (+; -) 2019 р. від 2015 р.
	2015	2016	2017	2018	2019	
Середньорічна кількість вантажних автомобілів, од.	23	23	24	24	24	1
Кількість відпрацьованих днів одним вантажним автомобілем	89	124	94	87	92	3
Середня тривалість робочого дня, год.	7,7	7,4	7,6	7,7	7,5	-0,2
Коефіцієнт використання часу	0,963	0,925	0,950	0,963	0,938	-0,025
Середня експлуатаційна швидкість руху, км/год.	11,0	9,6	8,4	8,2	8,8	-2,2
Коефіцієнт використання пробігу	0,420	0,470	0,480	0,470	0,470	0,050
Середня технічна вантажопідйомність, т	9,5	9,7	9,7	9,7	9,7	0,2
Коефіцієнт використання вантажопідйомності	0,954	0,970	0,970	0,970	0,970	0,016
Обсяг вантажообороту, тис. т-км	1013,0	1165,3	844,0	803,3	981,9	-31,1

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

та якість продукції. Непрофесійне використання комбайнів може призвести до значних втрат врожаю. Джерелом втрат продукції часом виступає неправильно підібрана жатка комбайна. Тому для зменшення втрат важливо використовувати спеціальне обладнання залежно від різновиду продукції.

Таблиця 6. Результати розрахунку впливу факторів на зміну обсягу вантажообороту в ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" Новосанжарського району, 2015 – 2019 рр., тис. т-км

Фактори	Значення
Загальна зміна обсягу вантажообороту	-31,1
у тому числі середньорічна кількість вантажних автомобілів	27,6
кількість відпрацьованих днів одним автомобілем за рік	22,4
середня тривалість робочого дня	-17,8
коефіцієнт використання робочого часу	-17,3
середня швидкість руху	-130,1
коефіцієнт використання пробігу	61,9
середня технічна вантажопідйомність автомобіля	12,3
коефіцієнт використання вантажопідйомності	10,0

Джерело: розраховано автором за даними підприємства.

Автором визначено вплив факторів на зміну тривалості збирання зернових культур у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" за допомогою використання методу ланцюгових підстановок (табл. 3).

Виконавши розрахунок впливу факторів на тривалість збирання зернових культур у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" здійснено оцінку отриманих результатів (табл. 4).

Таким чином, у 2019 р. під час збирання зернових культур у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" використовувалося 9 комбайнів на площі 3749 га, при цьому середньоденний виробіток на один комбайн становив 1,832 га протягом 37 днів, що на 2 дні менше поставлених планів.

Повне забезпечення економічної ефективності машинно-тракторного парку аграрного підприємства можливе лише при взаємодії трьох головних складових: тракторів, комбайнів та вантажних автомобілів.

Автором проведено факторний аналіз зміни обсягу вантажообороту автомобілів у ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" (табл. 5).

Виконавши розрахунок впливу факторів на зміну обсягу вантажообороту в ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" здійснено оцінку отриманих результатів (табл. 6).

Таким чином, обсяг вантажообороту автопарку в ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" зменшився на 31,1 тис. т-км, при цьому кількість відпрацьованих днів одним вантажним автомобілем збільшилася на 3 дні.

Отже, у логістичній діяльності ТОВ "Елеватор "Чиста криниця" як і на будь-якому іншому аграрному підприємстві важливу роль відіграє використання машинно-тракторного парку та автопарку. Одним із шляхів удосконалення та підвищення рівня економічної ефективності логістичної діяльності є поліпшення структури управління та технічного обслуговування аграрного підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Досягнути економічної ефективності логістичної діяльності аграрних підприємств можна завдяки комплексній реалізації низки заходів. Завдяки системній моделі організації управління логістичною діяльністю аграрних підприємств головна роль відводиться досягненню цілей, в залежності від здійснюваних виробничих процесів, внаслідок чого цілі можуть бути більш структуровані у відповідності до деталізації складових елементів, що буде виражатися у створенні раціонального організаційного механізму на різних ієрархічних рівнях системи управління аграрного підприємства. Застосування концепції управління плануванням діяльності машинно-тракторного парку та автопарку аграрного

підприємства в залежності від рівня управління дозволить більш ефективно перерозподіляти ресурси. Важливим також є впровадження логістичного менеджменту для забезпечення економічної ефективності. На перший план в такому випадку вийде не продукт, а сама логістична операція. Поєднання різних заходів у логістичному менеджменті створить умови для ефекту синергії під час виробництва. Тим часом впровадження методики оптимізації логістичних операцій машинно-тракторного парку та автопарку дозволить організувати контроль за економічними показниками по утриманню та експлуатації техніки, перетворити облік в інструмент управління з метою сприяння раціональному використанню ресурсів за допомогою регулювання для забезпечення максимальної ефективності діяльності.

Література:

- Вініченко І. І., Городко М. В. Логістичний підхід в управлінні сільськогосподарськими підприємствами. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 24. С. 11—15.
- Колодійчук В. Менеджмент логістичних систем підприємств АПК. Agricultural and resource economics: international scientific e-journal. 2016. Вип. 2, № 4. С. 106—117.
- Носань Н. С. Сутність та роль логістичного менеджменту в діяльності аграрних підприємств України. Modern economics. 2020. № 22. С. 72—76.
- Потапова Н. А. Прогнозування динаміки поточних логістичних матеріальних витрат сільського господарства України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 4. С. 41—52.
- Ржепішевська В. В., Ключко Н. С. Логістичні засади забезпечення конкурентоспроможності підприємств сільського господарства. Фінансовий простір. 2018. № 2 (30). С. 101—111.
- Глазун В. В., Ковбаса О. М. Логістичний менеджмент забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств. Економіка та суспільство. 2016. Вип. 3. С. 171—176.
- Гуторов О. І., Прозорова Н. В. Формування ефективного механізму функціонування логістичних систем сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2013. № 8. С. 33—39.
- Демиденко Л. М. Логістичний підхід до підвищення ефективності використання персоналу аграрних підприємств. Технологічний аудит та резерви виробництва. 2012. № 1 (3). С. 35—38.
- Дідур Г. І. Ефективність застосування логістики в управлінні матеріальними потоками аграрних підприємств. Сучасні тренди та перспективи логістики, маркетингу, збутової діяльності плодоовочівництва в епоху цифрових технологій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Херсон, 20—21 вересня 2019 р). Херсон, 2019. С. 18—20.
- Макаренко Н. О. Оцінка ефективності функціонування логістичної системи аграрного підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 2 (7). С. 99—104.
- Миценко Н. Г. Логістичний менеджмент — інструмент формування та забезпечення ефективного функціонування інтегрованих систем. Торгівля, комерція, підприємництво. 2013. Вип. 15. С. 111—116.
- Семенда Д. К., Семенда О. В., Семенда О. В. Логістика та її роль в підвищенні економічної ефективності реалізації продукції рослинництва. Молодий вчений. 2021. № 1 (89). С. 185—190.
- Проненко Т. Є. Проблеми логістики постачання аграрних підприємств. Агросвіт. 2016. № 22. С. 45—48.

References:

- Vinichenko, I. I. and Horodko, M. V. (2016), "Logistic approach to management of agricultural enterprises", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 24, pp. 11—15.
- Kolodiychuk, V. (2016), "Management of logistic systems agrarian enterprises", Agricultural and resource economics: international scientific e-journal, vol. 2 (4), pp. 106—117.
- Nosan, N. S. (2020), "The essence and role of logistics management at agricultural enterprises of Ukraine", Modern economics, vol. 22, pp. 72—76.
- Potapova, N. A. (2019), "Forecasting the dynamics of current logistics material costs of agriculture in Ukraine", Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity, vol. 4, pp. 41—52.
- Rzhepishevskaya, V. V. and Klychko, N. S. (2018), "Logistic fundamentals of assuring competitiveness of agricultural companies", Financial space, vol. 2 (30), pp. 101—111.
- Hlazun, V. V. and Kovbasa, A. N. (2016), "Logistics management securement of the efficient operation in agricultural enterprises", Economy and society, vol. 3, pp. 171—176.
- Hutorov, O. I. and Prozorova, N. V. (2013), "Formation of an effective mechanism for the functioning of logistics systems of agricultural enterprises", Ekonomika APK, vol. 8, pp. 33—39.
- Demydenko, L. M. (2012), "The logistic approach to the increasing of effective personnel usage in agricultural enterprises", Technology audit and production reserves, vol. 1 (3), pp. 35—38.
- Didur, H. I. (2019), "The effectiveness of the use of logistics in the management of material flows of agrarian enterprises", Suchasni trendy ta perspektyvy lohistyky, marketynhu, zbutovoi diialnosti plodoovochivnytstva v epokhu tsyfrovoykh tekhnolohii. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia [Modern trends and prospects of logistics, marketing, sales activities of horticulture in the era of digital technologies. International scientific and practical conference], Kherson, Ukraine, pp. 18—20.
- Makarenko, N. O. (2017), "Assessment of the effectiveness of logistics system of agrarian enterprise", Eastern Europe: economy, business and management, vol. 2 (7), pp. 99—104.
- Mitsenko, N. G. (2013), "Logistic management — instrument of integrated systems effective functioning forming and providing", Torhivlia, komertsii, pidpryemnytstvo, vol. 15, pp. 111—116.
- Semenda, D. K., Semenda, O. V. and Semenda, O. V. (2021), "Logistics and its role in increasing the economic efficiency of plant production sales", Young Scientist, vol. 1 (89), pp. 185—190.
- Pronenko, T. Ye. (2016), "The supply logistical problems of agricultural enterprises", Agrosvit, vol. 22, pp. 45—48.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2022 р.